

Ohjelma: Pakolaisten ja maahanmuuttajien kotouttamista koskeva pohjoismainen yhteistyö

Rakenne:

1. Esipuhe
2. Yhteistyön sisältö (kytkös Visio 2030:een ja strategisiin painopistealueisiin sekä vision kahteentoista tavoitteeseen)
3. Yhteistyö kansainvälisten toimijoiden kanssa
4. Yhteistyön organisointi, mukaan lukien yhteistyö kansalaisyhteiskunnan/elinkeinoelämän kanssa, sektorien yhteiset toimet, laitokset (mukaan lukien strateginen toimeksianto)

1. Esipuhe

Visio 2030 muodostaa lähtökohdan Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikelle toiminnalle. Pakolaisten ja maahanmuuttajien kotouttamista koskeva pohjoismainen yhteistyöohjelma valaisee strategisten painopistealueiden parissa tehtävää työtä ja toimintasuunnitelmaan 2021–2024 sisältyvien kahdentoista visio-tavoitteen edistämistä.

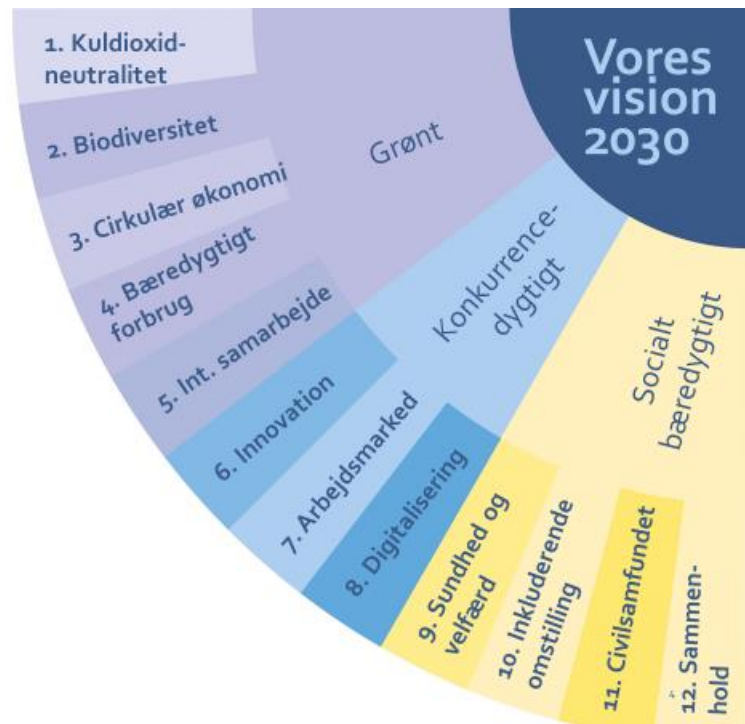
Eri ohjausasiakirjojen hierarkia on seuraava:

1. Visio 2030
2. Strategiset painopistealueet ja vision kaksitoista tavoitetta, joita on kuvattu toimintasuunnitelmassa 2021–2024
3. Sektorien yhteiset strategiat: [lapset ja nuoret](#), [tasa-arvo](#) ja [kestävä kehitys](#)
4. Ohjelma

Vision 12 tavoitetta

12 visionsmål

2. Johdanto

Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistyöministerit päättivät 19. huhtikuuta 2016 perustaa pakolaisten ja maahanmuuttajien kotouttamista koskevan kolmevuotisen (2016–2018) pohjoismaisen yhteistyöohjelman Pohjoismaihin vuonna 2015 saapuneen suuren pakolais määrän vuoksi. Vuonna 2018 yhteistyöministerit päättivät jatkaa ohjelmaa vuoden 2021 loppuun ulottuvalla uudella kolmevuotiskaudella. Vuonna 2020 ohjelmaa päätettiin pidentää vielä kolmella vuodella, sillä Pohjoismaiden uusien asukkaiden kotoutumiseen liittyvässä osaamisessa ja menetelmissä on vielä kehittämisen varaa. Ohjelman määräraha on **kahdeksan miljoonaa Tanskan kruunua** vuodessa. Tämä ohjelma-asiakirja koskee vuosia 2022–2024.

Vuosien 2022–2024 painopiste

Kotoutumisalue on laaja ja koskettaa useita eri sektoreita, joista mainittakoon sosiaali- ja terveyssektori, tasa-arvo, lapset ja nuoret, koulutus ja työmarkkinat. Laaja-alaisuus tarjoaa mahdollisuuksia, sillä kotoutuminen kiinnostaa erilaisia kohderyhmiä, kuten ministeriöitä, viranomaisia, tutkimuslaitoksia, kuntia ja kansalaisyhteiskuntaa. Tämän ansiosta tarjolla on runsaasti kaikille Pohjoismaille relevanttia osaamista ja käytäntöjä. Vuosina 2020–2021 tehty arvio aiempien vuosien toimenpiteistä osoittaa, että panostusta ohjelman tavoitteisiin ja kohderyhmiin on syytä jatkaa. Ensinnäkin siksi, että Pohjoismaat selviytyisivät parhaalla mahdollisella tavalla kotouttamisalan suuresta työmäärästä, toisaalta siksi, että voitaisiin varmistaa ohjelman relevanssi sovituille kohderyhmille. Ohjelmakaudella 2022–2024 keskitytään ensisijaisesti ongelmiin ja ratkaisuihin, jotka liittyvät **koulutukseen ja työmarkkinoihin**.

Visio 2030

Pohjoismaiden ministerineuvoston visiojulkilausumassa todetaan, että ”Pohjoismaiden ministerineuvostossa tehtävän työn tulee edistää strategisia painopistealueita ja sitä kautta vision ja sen tavoitteiden saavuttamista. Kaikkien ministerineuvostojen ja laitosten tulee tukea työtä käytännön toimilla ja varmistaa toteutuminen yhteisvoimin.”

Kotouttamisohjelma kytkeytyy ensisijaisesti tavoitteisiin, jotka sisältyvät **kilpailukykyisen Pohjolan ja sosiaalisesti kestävä**n Pohjolan strategiaan painopistealueisiin. Näiden kahden painopisteen toteuttaminen edellyttää riittävästi oikeanlaisen osaamisen omaavaa työvoimaa, joka pystyy vastaamaan työmarkkinoiden tarpeisiin. Suuren osan väestöstä on käytävä työssä ja pystyttävä huolehtimaan toimeentulostaan. Pakolaisista ja maahanmuuttajista on myös tultava osallisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä arvostavia aktiivisia kansalaisia, mikä vahvistaa pohjoismaista yhteenkuuluvuutta. Visio 2030:n alustava tilannereportti viittaa siihen, että EU:n ulkopuolelta tulevien henkilöiden kotoutuminen työmarkkinoille on yksi harvoista indikaattoreista, joissa sekä tämänhetkinen tilanne että kehityssuunta ovat kielteisiä (LINKKI raporttiin). Työmarkkinoiden ja koulutuksen korostamista käytetään ohjelmakaudella 2021–2024 kulttuurisen ja rakenteellisen kotoutumisen ja osallisuuden vipuvartena, mikä edistää sekä kilpailukykyistä että sosiaalisesti kestävää Pohjolaa.

Pohjoismainen tiedonvaihto

Pohjoismailla on monia yhteisiä piirteitä, mutta kotouttamisessa maiden politiikat ja strategiat ja niiden vaikutukset vaihtelevat suuresti. Pakolaisten ja maahanmuuttajien kotouttamista koskeva tiedonvaihto tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia pohjoismaiseen hyötyyn. Edellisillä ohjelmakausilla (2016–2018 ja 2019–2021) on luotu sekä virallisia että epävirallisia verkostoja. Mukanaolijat toivovat, että pohjoismaista kokemustenvaihtoa jatketaan ja opitaan toisilta, mikä toimii ja mikä ei. Tietojen ja kokemusten vaihtamisen tarve onkin suuri ja ilmeinen, ja on tärkeää, että **ministeriöt** pohtivat keskenään tämän alan politiikasta, strategioista ja toimenpiteistä saatuja kokemuksia ja että lähellä kohderyhmää toimivat **kunnat** ja **kansalaisyhteiskunnan toimijat** keskustelevat menetelmistä, välineistä ja *parhaista käytännöistä*, jotka voidaan siirtää kontekstista toiseen ja ottaa nopeasti käyttöön. Kotouttamisohjelmassa painotetaan voimakkaasti alan uuden tutkimuksen sisällyttämistä työhön; yhteistyötä uutta tietoa tuottavien laitosten kanssa, konferensseja ja seminaareja, joissa jaetaan tietoa, ja kotouttamisvaroista myönnettyä tukea hankkeille, jotka auttavat kehittämään ja testaamaan kotouttamiseen sovellettavia uusia menetelmiä.

Yhteistyö Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen, Nordregion, NordForskin ja työelämäsektorin kanssa

Pohjoismainen hyvinvointikeskus omistaa osaamiskeskushankkeen, jota se toteuttaa Nordregion kanssa. Hankkeen pääpaino on pakolaisten ja maahanmuuttajien kiinnittymisessä työmarkkinoille. Joka vuosi valitaan lisäksi teema-alue, josta päättää ohjausryhmä. Kukin uusi teema-alue tuottaa tiivistelmän pohjoismaisesta osaamisesta, hyviä esimerkkejä ja tiedonvälitysaktiviteetteja. Hanke perustuu pohjoismaisille verkostoille. Kaksi asiantuntijaryhmää osallistuu hankkeen kehittämiseen, ja useat ad hoc -verkot tarjoavat osaamistaan eri teema-alueiden käyttöön. Hankkeen tarkoituksena on lisätä Pohjoismaiden ministeriöiden ja viranomaisten välistä tiedonvaihtoa, mutta kohderyhmänä ovat myös kunnat ja kansalaisyhteiskunta. Osaamiskeskus välittää muilta toimijoilta, kuten Pohjoismaiden ministerineuvoston muilta laitoksilta, saatua tietoa. Hankkeen tulokset julkaistaan osoitteessa www.integrationnorden.org.

Nordregio on mukana osaamiskeskushankkeessa oman tutkimuksensa ja tiedonhankintansa sekä strategisen viestinnän kautta. Nordregio osallistuu tutkimusverkostoja sekä paikallisia ja alueellisia verkostoja. Se tuottaa dataa ja analyyskejä sekä arvioi kotouttamisalueen kansallisia toimenpiteitä painottaen strategisesti ja poliittisesti relevanttia tiedonvälitystä. Nordregio toimittaa osaamiskeskukseksi säännöllisesti ajankohtaista ja yhdenmukaistettua tilasto- ja kartta-aineistoa, joka kuvailee helpolla ja havainnollisella tavalla eri alueita, kuten eriytymistä, työmarkkinoita, maahanmuuttoa ja väestökehitystä. Nordregion tutkimukset ja tilastot osoittavat, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia maahanmuutto merkitsee paikallisyhteisöille, kunnille ja alueille. Osaamiskeskus voi niiden avulla esitellä linjausten kannalta relevanttia tutkimusta ja edistää sosiaalista kotoutumista vahvistavien menetelmien kehittämistä.

NordForsk on käynnistänyt maahanmuuttoa ja kotoutumista käsittelevän tutkimusohjelman. Kaudella 2018–2024 rahoitetaan seitsemää tutkimushanketta, joka käsittelevät kotoutumisen kannalta keskeisiä näkökohtia kuten koulunkäyntiä ja oppimista, sosiaalisia verkostoja ja hyvinvointipalvelujen saatavuutta. Seuraavassa linkit kyseisiin hankkeisiin:

- [Relational wellbeing in the lives of refugee young people in Finland, Norway and Scotland | 2020 - 2024](#)
- [Making it Home: An Aesthetic Methodological Contribution to the Study of Migrant Home-Making and Politics of Integration \(MaHoMe\) | 2020 - 2023](#)
- [Structural, cultural and social integration among youth: A multidimensional comparative project | 2020 - 2023](#)

- [Migrants and solidarities: Negotiating deservingness in welfare micropublics | 2020 - 2023](#)
- [Life at the Frontier: The Impact of Social Frontiers on the Social Mobility and Integration of Migrants | 2020 - 2023](#)
- [Teaching that Matters for Migrant Students: Understanding Levers of Integration in Scotland, Finland and Sweden | 2020 - 2022](#)
- [Effects of Externalisation: EU Migration Management in Africa and the Middle East | 2020 - 2024](#)

Tutkimushankkeiden tulokset voidaan esitellä vasta projektikauden lopussa, mutta tutkijat voivat osallistua ohjelmakauden aikana järjestettäviin konferensseihin ja asiantuntijapaneelisiin.

Työelämäsektori:

Työelämäsektorin vuosia 2022–2024 koskevan uuden yhteistyöohjelman ja kotouttamisohjelman kesken tulee tehdä yhteistyötä, jotta työmarkkinoihin sekä pakokolaisten ja maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyvät aloitteet täydentäisivät toisiaan. Tämä koskee muun muassa seuraavia aloitteita:

- Parannetaan heikossa asemassa olevien ryhmien työelämään osallistumista (visiohanke, jossa pakolaiset ja maahanmuuttajat ovat erityinen kohderyhmä)
- Vakutetaan covid-19-kriisin jälkeisiä pohjoismaisia työmarkkinoita ja varustetaan ne tulevien kriisien varalta (visiohanke, jossa ulkomailla syntyneitä korostetaan kriisitilan aikaisena erityisryhmänä).
- Varmistetaan kunnolliset olosuhteet työmarkkinoilla ja kiinnitetään huomiota muun muassa harmaaseen talouteen ja sosiaaliseen polkumyyntiin.

2.1 Strategiset painopistealueet ja vision 12 tavoitetta

Seuraavissa luvuissa kuvataan sitä, miten sektori pyrkii ohjelmakaudella edistämään Visio 2030:n kolmeen strategiseen painopistealueeseen liittyvien kahdentoista tavoitteen toteutumista. Tavoitteita valotetaan Visio 2030:n toimintasuunnitelmassa 2021–2024. Seuraavassa esitetty kuvaus liittyy sektorin työhön visiotavoitteiden parissa.

a. Kilpailukykyinen Pohjola

Seuraavassa kuvataan sitä, miten sektori auttaa toteuttamaan kilpailukykyisen Pohjolan strategista painopistealuetta: "Edistämme yhdessä Pohjolan vihreää kasvua, joka perustuu tietoon, innovaatioon, liikkuvuuteen ja digitaaliseen integraatioon."

Tavoite 7: Pohjoismaiden ministerineuvosto kehittää osaamista ja hyvin toimivia työmarkkinoita, jotka vastaavat vihreän talouden ja digitaalisen kehityksen asettamiin vaatimuksiin sekä tukevat vapaata liikkuvuutta Pohjoismaiden välillä.

Kotouttamisohjelma auttaa keräämään tietoa siitä, millaiset koulutustoimet edistävät tehokkaimmin pakolaisten ja maahanmuuttajien kiinnittymistä työmarkkinoille. Tähän pyritään seuraavien osatavoitteiden avulla:

- Pohjoismaisen yhteistyön tulee auttaa pakolaisia ja maahanmuuttajia käyttämään omaa osaamistaan ja potentiaaliaan muun muassa koulutuksen ja täydennyskoulutuksen avulla. Tähän pyritään kehittämällä ratkaisuja tulevaisuuden työelämän haasteisiin ja varmistamalla, että pakolaisilla ja maahanmuuttajilla on riittävät digitaaliset ja kielelliset valmiudet toimia työmarkkinoilla.

b. Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Seuraavassa kuvataan sitä, miten sektori auttaa toteuttamaan sosiaalisesti kestävä Pohjolan strategista painopistealuetta: "Yhdessä edistämme osallisuutta, tasa-arvoa ja yhtenäisyyttä alueella, jossa on yhteiset arvot ja jossa vahvistetaan kulttuurivaihtoa ja hyvinvointia."

Tavoite 12: Pohjoismaiden ministerineuvosto säilyttää Pohjolassa vallitsevaa luottamusta ja yhteenkuuluvuutta, yhteisiä arvoja ja pohjoismaista yhtenäisyyttä ja pitää sen keskiössä kulttuuria, demokratiaa, tasa-arvoa, osallistamista, syrjimättömyyttä ja sananvapautta.

Kotouttamisohjelma auttaa kehittämään uutta tietoa ja hankkeita, joilla vahvistetaan pakolaisten ja maahanmuuttajien osallistumista yhteiskuntaelämään. Tähän pyritään seuraavien osatavoitteiden avulla:

- Pohjoismainen yhteistyö edistää pakolaisten ja maahanmuuttajien aktiivista osallistumista yhteiskuntaelämään, myös urheiluseurojen ja järjestöjen toimintaan. Tämä tapahtuu keräämällä tietoa ja osallistumalla hankkeisiin, joiden avulla vahvistetaan yhteisöllisyyttä, luottamusta ja syrjimättömyyttä niin yksilön kuin rakenteidenkin tasolla.
- Pohjoismainen yhteistyö auttaa kaventamaan miesten ja naisten välisiä eroja työssäkäynnissä muun muassa kiinnittämällä huomiota esteisiin, joita etenkin naiset kohtaavat työmarkkinoilla¹.

c. Yhteistyö kansainvälisten toimijoiden kanssa

Pakolaisten ja maahanmuuttajien kotouttamista koskevassa pohjoismaisessa yhteistyössä on kyse ennen kaikkea tiedonvaihdosta. Tuoreen tiedon ja uusien hankkeiden esittelyyn liittyvää yhteistyötä tehdään etenkin EU:n, YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n, OECD:n ja muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa. EU:n, OECD:n ja ILO:n edustajia kutsutaan erilaisiin kokouksiin, konferensseihin ja vastaaviin. Tavoitteena on tuoda kotouttamisalan pohjoismaisiin kysymyksiin uusia näkökulmia.

¹ Vuonna 2021 ilmestyneessä pohjoismaisessa raportissa kartoitetaan maahanmuuttajanaisten yhteiskunnallista osallistumista haittaavia negatiivisia kannustimia ja suoranaisia esteitä: <https://nordicwelfare.org/integration-norden/fakta/kvinnor-som-inte-deltar-i-integrationsprogram/>.

d. Yhteistyön organisointi

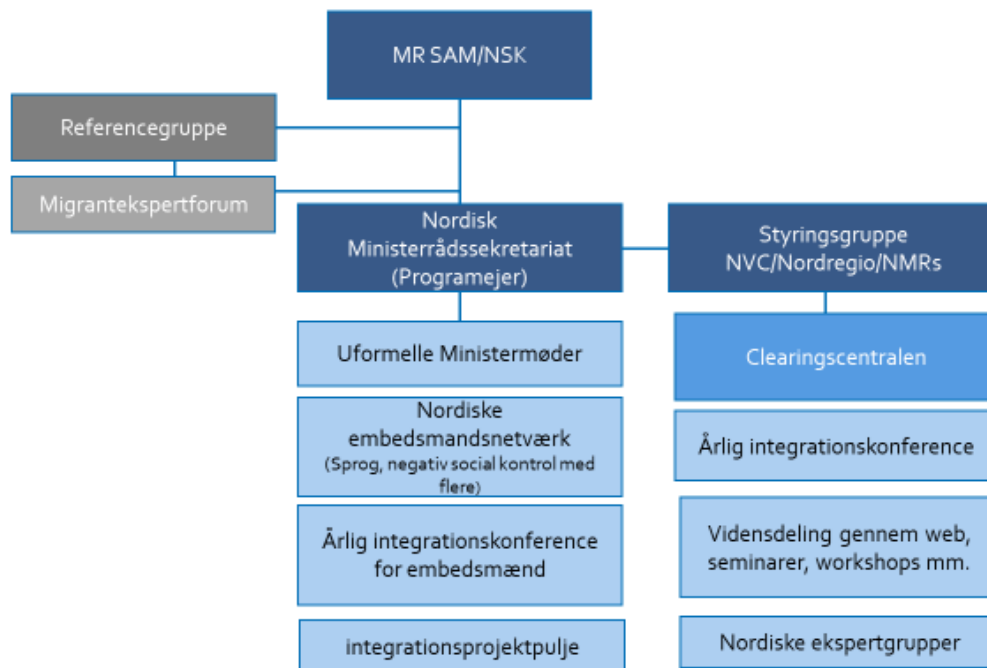
Tässä luvussa kuvataan ohjelmien toteuttamista/täytäntöönpanoa tukevia keskeisiä ohjelmia, hankkeita ja muita aloitteita. Laitosten mahdollista roolia kuvataan tarkemmin luvussa 5.4.

Tästä luvusta selviää:

- Kenen kanssa
- Ketä varten
- Mitä työvälineitä käytetään
- Mitä resursseja käytetään

4.1 Ohjelman organisointi

Johtavat elimet ja ohjelmatoiminta

1

Roolit ja mandaatti

MR-SAM/NSK

- Hyväksyy yhteistyöohjelman.

- Hyväksyy budjetin ja päättää vuosittain budjettivarojen jakaumasta, hyväksyy tulevan vuoden toimintasuunnitelmaan ja budjettiin sisältyvät tavoitteet.

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö

- Yleisvastuu yhteistyöohjelman tavoitteiden saavuttamisesta ja odotettujen tulosten toteutumisesta.
- Varmistaa, että ohjelma auttaa toteuttamaan Visio 2030:tä, toimintasuunnitelmia ja monialaisia strategioita.
- Raportoi MR-SAMille/NSK:lle kotouttamisohjelman kokonaistavoitteiden toteutumisesta.
- Koordinoi taustaryhmän kanssa kotouttamisohjelman yleisiä priorisointeja ja temaattisia painopisteitä, tekee aloitteen virkamiehille suunnatusta vuotuisesta konferenssista sekä ministerikokouksista.
- Tekee aloitteen kotouttamisalan uusien hankkeiden käynnistämisestä, vrt. toimintasuunnitelman ja budjetin tavoitteiden toteutuminen sekä asioiden esittely.
- Tekee aloitteen viranomaistason verkostoyhteistyöstä. Osallistuu virkamiestason verkostotapaamiseen (kielteistä sosiaalista kontrollia käsittelevä verkosto, kielialan verkosto, pääkaupunkiverkosto, lapset ja nuoret).
- Varmistaa kotouttamiseen liittyvien asioiden koordinoinnin Pohjoismaiden ministerineuvoston sektoreiden kesken.
- Asettaa epävirallisen komitean, joka vastaa kotouttamisvaroista myönnettävän tuen jakamisesta, ja koordinoi komitean toimintaa.
- Osallistuu kansallisiin, pohjoismaisiin ja kansainvälisiin seminaareihin ja konferensseihin ja seuraa osaamisen ja poliittisten aloitteiden kehitystä Pohjoismaissa ja muualla maailmassa.

Yhteistyöohjelman taustaryhmä

- Tekee aloitteita yhteistyöohjelman tavoitteiksi, suunnaksi, teemaksi ja ohjelman puitteissa toteutettavaksi toiminnaksi.
- Valmistelee tarvittaessa yhteistyöohjelmaan liittyviä ministerikokouksia ja muita poliittisia kokouksia.
- Varmistaa, että yhteistyöohjelmaan sisältyvät toimet ovat sopusoinnussa kunkin maan hallituksen ja viranomaisten määrittämien kotouttamistavoitteiden, poliittisten painopisteiden ja teemojen kanssa.
- Kokoontuu 1–2 kertaa vuodessa sekä tarpeen mukaan.

Maahanmuuton asiantuntijafoorumi

- Auttaa kokoamaan perusteellista ja monipuolista tietoa pohjoismaisen kotouttamisyhteistyön tueksi.
- Luo Pohjoismaiden ministerineuvostolle paremmat mahdollisuudet sisällyttää yhteistyöohjelmaan kohderyhmänäkökulma.
- Pitää vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kokouksen taustaryhmän kanssa ja pitää tarvittaessa kokouksia Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön kanssa.

Osaamiskeskuksen ohjausryhmä

- Ohjausryhmä vastaa hankkeen päivittäisestä johdosta niissä strategisissa, organisatorisissa ja taloudellisissa puitteissa, jotka Pohjoismaiden ministerineuvosto määrittää määrärahan myöntämisen yhteydessä. Ohjausryhmään kuuluvat Pohjoismaiden ministerineuvoston Osaaminen ja hyvinvointi -osaston johtaja, Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen johtaja ja Nordregion johtaja. Ohjausryhmän kokouksiin osallistuvat myös Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön ohjelmavastaava sekä osaamiskeskuksen projektipäällikkö. Kokouksiin voidaan kutsua myös muita osallistujia tarpeen mukaan.

Osaamiskeskuksen projektipäällikkö

- Vastaa hankkeen (osaamiskeskuksen) päivittäisestä johdosta ja ohjauksesta ohjauskirjeessä määriteltyjen kehysten puitteissa sekä ohjausryhmän asettaman aikataulun, budjetin, laajuuden ja laatuvaatimusten mukaisesti.

Yhteistyöohjelman hankevarakomitea

- Koostuu Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön vanhemmista erityisasiantuntijoista.
- Arvioi kerran vuodessa hankehakemukset tiettyjen ennalta määriteltyjen kriteerien sekä asiasta käytävän asiantuntijakeskustelun pohjalta ja laatii pääsihteerille esityksen varojen myöntämisestä hankkeille.

4.2 Horisontaalisten näkökulmien käsittely

Sektorien yhteiset strategiat

Pohjoismaiden ministerineuvosto on päättänyt tukea Visio 2030:n toteutumista priorisoimalla omassa toiminnassaan seuraavia monialaisia näkökulmia: lapset ja nuoret, tasa-arvo ja kestävä kehitys. Nämä näkökulmat ovat luonteeltaan erilaisia, mutta ne täydentävät toisiaan pyrittäessä kestävyteen, tasa-arvoon, osallistamiseen, edustukseen ja esteettömyyteen. Yhdessä ne muodostavat edellytykset pohjoismaiselle kestävästä kehityksen agendalle, jossa ketään ei suljeta ulkopuolelle.

Mainitut kolme näkökulmaa tulee sisällyttää (valtavirtaistaa) kaikkeen ministerineuvoston ohjelmatoimintaan, mutta erityisen tärkeitä ne ovat kotouttamisohjelman teemojen kannalta.

Pakolaistaustaiset **lapset ja nuoret** ovat erityisen haavoittuva ryhmä. Vuodesta 2010 lähtien maistamme on hakenut turvapaikkaa vajaat 80 000 yksin maahan tullutta lasta ja nuorta. Nordforskin tutkimushanke [Coming of Age in Exile](#) osoittaa, että pakolaislapset ovat Pohjoismaissa syntyneitä ikätovereitaan heikommassa asemassa tarkasteltaessa koulutusta ja työmarkkinoille kiinnittymistä. Lasten ja nuorten näkökulma sisällytetään siksi kotouttamisohjelmaan aina, kun se on tarkoituksenmukaista. Lisäksi on asetettu [asiantuntijaryhmä](#), jonka tehtävänä on tarkastella vasta maahan tulleiden lasten, nuorten ja perheiden tilannetta.

Tilastot osoittavat **sukupuolten välisiä eroja** miesten ja naisten kotoutumisessa, kouluttautumisessa ja osallistumisessa työelämäänsä. Tähän on monia syitä, muun muassa naisten hoivavastuu ja velvollisuudet perhettä kohtaan sekä se, etteivät naiset ole riittävän hyvin perillä palvelutarjonnasta, vrt. Pohjoismaiden ministerineuvoston raportti [Kvinder som ikke deltager i integrationsprogrammer](#). Tasa-arvonäkökulma ja poikien ja tyttöjen, naisten ja miesten erilaisten tarpeiden ja velvollisuuksien huomioiminen pyritään siksi sisällyttämään kaikkeen kotouttamisohjelman toimintaan.

Kestävyysnäkökulma on erityisen relevantti sosiaaliseen eriarvoisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Kotoutumisyhteysissä tämä ilmenee esimerkiksi eriytymisen kaltaisina haasteina. Covid-19-pandemia on paljastanut olemassa olevia sosiaalisia ja rakenteellisia eriarvoisuusmekanismeja, jotka vaikuttavat kielteisesti Pohjoismaiden uusien asukkaiden kotoutumiseen. Pohjoismaiden välillä on myös eroja kotouttamispolitiikassa ja siinä, miten hyvin pakolaiset saadaan kiinnittymään työmarkkinoille. Pohjoismaat ovat kehittäneet erilaisia kielipalvelujen ja pakolaisille suunnatun täydennyskoulutuksen malleja, joilla on merkitystä kotoutumiselle ja työmarkkinakytköksen aikaansaamiselle.